

A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYARSÁG POLITIKÁJA

A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYARSÁG politikája sziszifuszi harc a lemorzsolódás, a térvesztés, — a nemzetpusztítás ellen.

Föld és falu, ipar és város, földműves és munkás létét fenyegeti az állampolitikának tendenciája, mely a Csehszlovákiában élő magyar nemzetrészt nemcsak nemzeti, hanem gazdasági alárendeltségbe is szorítja. A magyarság politikai pártjainak vezetői tisztában vannak azzal, hogy harcukat mindenekfelett a nemzeti életakarat megőrzéséért és fenntartásáért kell folytatniok, mert a nemzeti önvédelemnek a nemzeti életakarat alfája és ómegája. Ha ez megcsorbul, senyved, — akkor kiszikkad a nemzeti vitalitást jelentő tartalom is. A magyar nemzetrészt elleni támadások tehát arra koncentrálnak minden erejüket, hogy a csehszlovákiai magyar nemzetrészből kiszakítsák a nemzeti jövő iránti bizalmat és kipusztítsák belőle a nemzeti újjászületésért folytatandó következetes munkába vetett reményeit. A csonka anyaország és nemzet tekintélyének állandó lekicsinylése, a nemzet hagyományainak és nagyjainak becsmérlése, a magyar történelem elferdítése, a vezető erők elleni uszítás, folytonos hangoztatása annak, hogy a magyarság csupán egy alámerülő kis szigetcské a germán és szláv tengernek egymást ostromló hullámtorlódásaiban, — mindez kiegészítése az állampolitika által követett aktív magyarellenes kormányzati rendszernek. A csehszlovákiai magyar politikai pártok működésének rendkívüli nehézségeit éppen ennek a belső, mondhatjuk, lelki frontnak éber védelme képezi. Míg a magyarság vezetői a külső fronton, a politikai küzdőtéren harcolnak, ugyanakkor állandó aknaharc folyik a magyar belső front ellen. De Csehszlovákia magyarjai rendkívül ügyesek, szorgalmasak, elszántak, mert a kettős frontharc ellenére pozícióikat nagyjában megvédelmezték. Elfogulatlanul megállapítható, hogy az elszakított nemzetrészek között a csehszlovákiai magyarság politikája a legcélsezerűbb, de nem azért, mert a csehszlovák állam nyugatabbra fekszik, mint kisantantbeli társai, — hanem mert az ottani magyarság politikai vezetői mozgékonyak és invenciózusak.

Az elmúlt esztendő a csehszlovákiai magyar pártok életében olyan személyi változást hozott, melyről behatóbban kell megemlékeznünk. Szüllő Géza, a szlovenszkói és ruszinszkói keresztényszocialista párt elnöke augusztus 18-ikán betegsége való hivatkozással elnöki tisztéről leköszönt. A csehszlovákiai magyar nemzetrészt mélyen fájlalta Szüllő Gézának ezt az elhatározását, mert hiszen ő az, ki éppen a lelki front megszilárdítása és kiépítése céljából mindenütt,

ahol erre alkalma lehetett, úgy bent, mint kint, a Csehszlovákiában élő magyar nemzetrész életjogai érdekében szót emelt, védelmet kért. Külföldi fórumok előtt tartott beszédei mindenkor annyira megerősítették a belső frontot, hogy annál nyugodtabb elszántsággal lehetett a politikai arénában tevékenykedni. Bátrán, nyíltan mondja ki mindenkor politikai képzettségén alapuló véleményét. A prágai parlamentben sohasem kerülgeti a forró kását, hanem Benes legügyesebb és legélesebb bírálója. Politikai egyéniségének súlyát éppen a politikai ellenfelei által róla írt jellemzésekből ismerhetjük meg. Politikai vizionistának mondják ugyan, mert rendületlenül hisz a magyar nemzeti újjászületésben, — ám bevallják, hogy nagyszerű szónok, büszke gesztusok és elhatározó tettek embere, aki hivatott arra, hogy a magyar ellenzék vezére legyen.

„Ami teljesítőképeségét illeti, — írja róla a cseh politikai kritika —> azt hisszük az egész képviselőházban nincsen egy képviselő, aki hozzá mérhető lenne. Tevékenységét kiterjesztette egész Európára. Ahol a magyar ügy érdekében bármily akció mutatkozott, Szüllő már rögtön ott volt és védelmezte a csehszlovákiai magyar kisebbség érdekeit.“¹

A prágai parlamentben annál elszántabban tudja védelmezni a magyar álláspontot, mert ellenfelei is kénytelenek elismerni azt, hogy Szüllő az államfordulat előtt is a tót nemzettel szemben nemcsak a legkorrektebbül viselkedett, hanem mindenkor rendelkezésre bocsátotta befolyását olyan intervencióknál, melyek sérelmek megszüntetését vagy megtorlását célozták. Ami politikájának irányvonalát illeti, a fősúlyt a magyar életakarat konzerválására helyezte. Szerinte a csehszlovákiai magyarságnak nem szabad ugyan elfelejtenie, hogy ottani anyagi érdekei fontosak, ám ne felejtse el azt sem, hogy nemzeti karakterének és fajtája nemzeti államának erőssége éppen olyan fontos.² Állandóan ébrentartja híveiben annak a tudatát, hogy a magyar nemzetrész ellen intézett gazdasági és kulturális háború támadásai közepett egy pillanatra sem szabad a defetizmus szirénhangjaira hallgatni, önérzettel hirdeti, hogy a magyar ezer esztendőn keresztül a többi idegen faj között megállotta helyét, ami azt mutatja, hogy van benne kvalitás, mely nehéz időkben mindig kitör és ma újból szárnyra kezd kapni. Sohasem titkolta azt és mindig hangoztatta a gondolatot, hogy a magyarság a csehtót köztársaságban nem nemzeti kisebbség, hanem egy szétszakított többség egykori része, nemzetrész, mely a helyzettel megelégedve nincsen,³ mert az államban túlzó sovíniszta cseh politikai irányzat uralkodik, mellyel szemben nem áll más mód rendelkezésre, csak a legélesebb fegyverekkel való ellenzéki küzdelem, nem pedig a meghódolás. Nem a politika kikapcsolása, az ú. n. politikamentesség, hanem a politikai fegyverek teljes arzenáljának a felhasználása az, ami sikerrel kecsegtethet.⁴

Szlovenszko autonómiájáért mindenkor lándzsát tör és a volt Felső-Magyarország őslakosságának szorosabb együttműködését és

¹ „Lidové Noviny“ 1932 augusztus 26.

² 1932 január 5-iki nemzetgyűlési beszédéből.

³ 1932 június 20-iki pártgyűlési beszédéből.

⁴ 1932 április 18-iki kassai beszédéből.

szövetkezését a cseh főlény ellen elsőrendű politikai szükségnek tartja. Magyaroknak, tótoknak, ruténeknek, németeknek külön nemzeti létük fenntartása érdekében össze kellene fogniok, hogy azt a földet, amit atyáiktól örökölték, a maguk szellemi világában megtarthassák és megőrizhessék régi lelküket. Minden körülírás nélkül egyenesen megmondta a prágai nemzetgyűlésen,¹ hogy az államban nem lehet addig békekés, amíg az arra hivatott tényezők meg nem adják a szlovenszkói és ruszinszkói autonómiát, míg be nem látják, hogy nem nemzeti, de nemzetiségi államot alkotnak, amíg a szomszédokkal való rossz viszony fenntartásában vélik megtalálni az ország prosperitásának bázisát.

Benesnek külpolitikai expozéit éles judíciummal szokta szétboncolni. A most is súlyosan érvényesülő gazdasági válság első hónapjaiban intette a prágai politikát és propagandát, hogy ne legyen olyan elbizakodott és ne örvendezzen a megcsonkított Magyarország gazdasági gondjai felett, mert hiszen a gazdasági világkrízis elől egy ország sem fogja magát izolálni tudni, mert „mindenki lépik egyet“, — ki előbb, ki utóbb. A súlyos gazdasági bajokkal küzdő köztársaság mai helyzete Szűllő intelmét igazolta. Nemzetgyűlési beszédeiben elítélte Benes taktikáját, mely a külszínen szirénhangokat hallat Magyarország felé, ugyanakkor ellene cselekszik, — nem köt Magyarországgal kereskedelmi szerződést, ugyanakkor azonban egy ködös vámunióról mer beszélni, melynek koncepciója ab ovo életképtelen és nem komoly.³ Amikor a Tardieu-terv lanszírozott, találóan mutatott rá arra, hogy nem lehet politikai gondolat nélkül politikai szerződéseket csinálni. A köztársaság mai helyzete olyan, hogy meg kell keresnie az európai együttműködésnek a lehetőségét, de „nem azzal a cseh politikát jellemző szűkmarkúsággal, hogy ő mindent meg akar magának menteni és a másiktól el akar venni mindent“. A köztársaság kormányzatának elvégre már be kell látnia azt, hogy a szegénység, mely Szlovenszkón és Ruszinszkón mindenfelé dúl, a kivitel megcsappanása, az ipar lerongyolódása, az agrártermékek elértéktelenedése, az eladósodás és munkanélküliség intőjel, hogy más politikát kell követni.

Külpolitikai vonatkozású beszédeiben soha el nem hallgatta, hogy a középeurópai súlyos bajok okozói a helytelen békeszerződések, melyeket revideálni kell, mert

„ . . . amíg az emberi egyenlőség, az emberi méltóság, a fajok szabadsága s a krisztusi szeretet nem lesz úrrá a világon, addig a kultúra elpusztulásának réme fenyeget. Ezért ennek megakadályozásáért az új, jobb világrendnek megalkotását kell követelnünk, hogy megtegyünk mindent arra nézve, hogy azokat az erőforrásokat^ amelyekkel ezer éven keresztül fenn tudtuk rajunkat tartani, bedugolni ne engedjük.“

Amikor tavaly őszkor a Malypetr-kormány programját bírálta a prágai nemzetgyűlésen,⁴ kifejtette azt a felfogását, hogy a súlyos

¹ 1932 nov. 4.

² 1932 jan. 22-iki nemzetgyűlési beszéde.

³ 1932 június 20.

⁴ 1932 november 4.

középeurópai helyzetnek alapoka nem egyéb, mint az Európa harmonikus egységét megbontó békekötéseken alapuló külpolitika.

„Hogy ezek a békeszerződések — jelentene ki — nem jók, céljukat tévesztenék, ez a köztudatban már benne van. A revízió gondolata a világban már erősebb, mint egy gondolat, ez már Program, amelyet a köztudatból kiölni nem lehet s ilyen helyzetben egy kis állam kormányzatának kitartani egy irány mellett, amely minden módosítást ki akar záni, nem tanácsos, mert konfliktusokat teremt.“

Benes 1932 novemberében elmondott expozéjának bírálatánál megállapította azt, hogy a dunavölgyi politikának bázisa nem lehet egyéb, mint az, hogy azok a gazdasági erők, amelyek a Duna körüli államokban megvannak, racionálisan felhasználtassanak a kölcsönös kicserélés s a kölcsönös megértés útján. Ennek természetes levezető útja a Duna,

„amely azonban azért folyó, hogy lefelé folyjék és nem felfelé s amely a csehszlovák politikának éppen azért nem olyan integráns része, mert sajnos, a Duna nem a Moldvába folyik s a Moldva sem folyik a Dunába. A dunavölgyi politika nem választható el a lelkek megegyezésétől, mert végül is nemcsak objektumok, de szubjektumok is vannak ezen a területen.“

A középeurópai államok között szükséges és nélkülözött harmonia egyik főakadályát abban látja, hogy a wilsoni elvekkel ellentétben nem etnográfiai, hanem imperialista célokat szolgáló államokat teremtettek, melyek mellőzték a népszavazások elrendelését azon célból, hogy az egyes népfajok döntsenek afelett, hogy hová akarnak tartozni. A másik főakadályt képezi a köztársaságban kifejlődött párturalmi rendszer, mely a köztársaság kormányzatát leginkább a köztársasági agrárpárt vezető klikkjének kezébe juttatta. Ennek a pártnak törekvése és céljai teljesen háttérbe szorítják az állam érdekeit. Különösen a Szlovenszkon és Ruszinszkon mutakozó nagy gazdasági nehézségek kútforrása az a csehszlovák politikai elgondolás, hogy meg kell gyöngíteni Magyarországnak anyagi erejét, akkor elhal revíziós törekvése is és a köztársaság konszolidációja biztosítva lesz. Ezzel a politikával foglalkozva, Szüllő Géza a prágai képviselőházban december 21-én tartott beszéde során reámutatott arra, hogy a Magyarországgal szemben követett taktika minden tekintetben megbosszulta magát. Szlovenszko egész ipari, de gazdasági élete is elhal, hiszen Szlovenszkonak legfőbb termelési ága: a faipar termékei nem tudnak elhelyezést találni. Ennek egyetlen piaca lett volna: a Nagy Magyar Alföld.

„Ma látszik már, — hangoztatta Szüllő Prágában — hogy egy olyan gazdasági egységes területnek, amilyen Magyarország és Szlovenszko együttesen volt, a szétarabolása, majd a szétarabolás után mester-ségesen egymástól való elszakítása, megbosszulja magát!“

Szüllő Gézának az országos keresztényszocialista párt elnökségéről való lemondása nem jelentette azt, hogy az általa képviselt politikai irányról pártja letér. A pártszervezetek egymás után határozatokat hoztak, melyekben Szüllő politikája iránti bizalmukat, lemon-

dása feletti fájalmukat fejezték ki. Az elnöki teendők és gondoktól való tehermentesítés Szüllő nagy politikai kvalitásait az intenzív külföldi és belföldi politikai munka részére, melyben az ő egyénisége mindig az élesztő erőt alkotja, még alkalmasabbá teszi.

Lemondása után ideiglenesen a párt ügyeit egy elnöki tanács vezette, melynek élén Grosschmied szenátor állt. Ebbe a provizóriumba esett a tót néppárt és a tót nemzeti párt zólyomi autonómiai nagy manifesztációja, mely azonban nem volt tekintettel a szlovenszkói magyarságra. Grosschmied Géza az országos keresztényszocialista pártvezetőség november 5-1 ülésén joggal mutatott reá a tót politikusok állásfoglalásának ezen rövidlátást eláruló sajátságára, mely csakis a tótság boldogulását, csakis a reájuk kiterjedő reparádókat és csak a tót nemzet autonómiáját követelte. Ezzel ellentétben kifejezést adott annak az igazságon és jogegyenlőségen alapuló felfogásnak, hogy Szlovenszkó autonómiaja csak minden ott élő törzsökös nemzetre egyaránt kiterjedő, mindenkinek egyforma jogokat biztosító közjogi autonómia lehet. Nem tartotta helyes és bölcs állásfoglalásnak tehát a zólyomi határozatban azt, hogy csak a tótok részére követeljen autonómiát, hiszen annak logikai következménye csak az lehet, hogy a nemzeti alapon álló más pártok, illetve nemzetek is külön nemzeti autonómiákat igényelhetnek joggal a maguk számára. Tényleg, a szlovenszkói autonómiai mozgalom félszégességének és tehetetlenségének álapoka abban keresendő, hogy a tót autonomista pártok nem tudnak vagy nem mernek Prágával szemben egész ellenzéki politikát csinálni, még mindig tetszelegnek magyarelles viselkedésükben és így maguk hiúsítják meg azt, hogy az egész szlovenszkói közvélemény egységesen, egy közös nagy autonomista táborba tömörülve, érvényesíthetné az autonómia érdekében akaratát és erejét. A magyar politikai pártok ismételten felajánlották a tót autonómiai pártoknak egy autonómiai közös politikai bázis megteremtésére vonatkozó készségüket. Ez azonban mindig megfelelő visszhang nélkül maradt, úgyhogy a magyar pártok e kísérletnek meddőségéből levonták a konzekvenciákat és nem néztek sem jobbra, sem balra, — mentek a maguk útján.

Szüllő Géza helyébe a keresztényszocialista párt Eszterházy János grófot választotta meg elnökké, aki fiatal erővel és nagy ambícióval hozzálátott a pártszervezetek megerősítéséhez és lehető kiterjesztéséhez. Beutazta Szlovenszkót és Ruszinszkót és első nagyobb politikai törekvése, hogy az alább ismertetett Dérer-féle iskolareform elleni szlovenszkói akdóban pártja elszántan részt vegyen. A Dérer-féle javaslatok ügyében tárgyalt a szlovenszkói tót püspökökkel és közölte velük, hogy pártja teljes erejével támogatja az általuk megindított harcot, melynek célja a vallásos nevelés megőrzése. Körútján megállapította, hogy

„egész Szlovenszkó és Ruszinszkó egységes a Dérer-javaslat elleni állásfoglalásban és hogy a Javaslatból nem lehet törvény anélkül, hogy egy nagy kultúrharc ne rázza meg az állam életét. Olyan időkbén, amikor a gazdasági nyomorúság, különösen a köztársaság keleti felében, hihetetlen mértékben termelte ki a szociális bajokat, a kultúrharc felidézése valóságos öngyilkos politika.“

Iszonyatos szociális bajokról tesz említést, melyeknek útjában megfigyelője és szemlélője volt. Szlovenszko magyarsága ma nagy és reményteljes várakozással tekint Eszterházy János gróf működése elé.

A magyar nemzeti párt, melynek élén Szentiványi József áll, az országos keresztényszocialista párttal párhuzamosan minden lehető elkövet, hogy a magyar nemzetrészt, melyre a gazdasági krízis sokkal érezhetőbben nehezedik, mint a kormányhatalom által előnyben és kiváltságokban részesülő egyéb lakosságra, súlyos helyzetében a reátóduló mindenféle káros befolyás következtében össze ne törjön. A két párt különösen a magyar földműves lakosság gondjával-bajával törődött, tiltakozott és interveniált a túlzott és igazságtalan adók kíméletlen behajtása ellen. Szentiványi ebben a nehéz időben a radikális nemzeti szellem ébrentartását hirdette szükségesnek. Lesújtó bírálatban részesítette az elmúlt esztendőben tartott pártgyűlési beszédekben a kormányrendszert, de különösen „az internationalizmusba takarózó, vagy a csehszlovák pártokba húzódó zsebmagyarokat“. Pártja programjában magyar nemzetmentő reális munkát, pénz- és hitelorganizációk létesítését, magyar munkaalkalmak szaporítását, a cseh nagytőke visszaélései elleni szervezett harcot sürgetett. Politikai felfogását következő kijelentései foglalják össze:

„A magyar történelmi tradíciók alapján állok és ezek parancsolják nekem, hogy a kor szellemét megértem és a nemzeti gondolat megújodását szolgáljam, amely a folyton közöttünk kísértő régi politikai módszerekkel járó gazdasági passzivitást teljesen és végérvényesen kiveti magából, világosan és félre nem érthetően kimondja: Hangot és munkaterületet a feltörő magyar ifjúságnak, szociális szellemet és haladást s az éltre, a nemzet életének minden vonalán, értelmet.“¹

„Parancsoló kötelesség felkarolni és melléállni a magyar proletariátusnak is és ennek megfelelően alakulni át, ha tényleg és valóságosan kívánjuk és akarjuk a magyarság testvériességét.“

„A politikai munka feladata megértetni a magyar néppel, hogy a mindenkinek kijáró emberi jogokon felül a nemzetnek és a nemzet minden tagjának jogai vannak a mi kisebbségünk életére vonatkozóan, ezek a jogok az alkotmánytörvényben, a nemzetközi szerződésekben vannak biztosítva és kötelezik a mindenkori csehszlovák kormányzatot és törvényhozást. A politikai munka feladata rámutatni arra, hogy ezek a jogok a mi életünkben nem érvényesülnek, hogy a törvények és szerződések végrehajtása meg nem történt és hogy a magyar nemzeti kisebbség tagjai másodrendű és harmadrendű polgárokként kezeltetnek.“²

Figyelmet érdemelnek Tarján Ödönnek publicisztikai írásai, melyek a csehszlovákiai magyar nemzetrészt politikai felfogásának visszatükrözései. A „Prágai Magyar Hírlap“ vezetője a két nagy párt működését kiegészítve nagy agilitással munkálja meg részükre a talajt és nem mulaszt el egyetlenegy alkalmat sem, hogy a kormányrendszer, a vezető kormányférfiak és kormánypártok ténykedéseivel szemben a magyarság jogsérelmeinek reparációját ne követelje. Tarján tevékenysége, kitartása és bátorsága, a nehézségekkel viaskodó csehszlovákiai magyar politika arányait nézve, valósággal sereg- és pártpótló jelentőséggel bír. Tekintetbe véve a pártszervezetek és pártmegnyilatkozások nehézségét, publicisztikai mozgékonyasága, a gazdaságpolitikai kérdéseknek mély ismerete, írásainak

¹ 1932 október 17-iki beszédéből.

² 1932 december 12-iki beszédéből.

korrekt, azonban energikus tartalma nemcsak a lapnak, hanem az ottani egész magyarságnak politikai értékét nagyban előmozdítja. Miként Szüllő a prágai nemzetgyűlésen, úgy Tarján a Prágai Magyar Hírlap hasábjain boncolja szét éleseszüen Benes és ha a magyarság szempontjából szükségesnek látja, Masaryk nyilatkozatait is. Amikor múlt esztendő októberében Masaryk elnök egy külföldi lap szerkesztője előtt a kisebbségi kérdésekről és azután más vonatkozásban politikai parvenúségről és a demokráciáról nyilatkozott, Tarján találóan jegyezte meg, hogy ez a csehtót közélet légkörében egyenesen groteszkül hat.

„Ahol a parlamentarizmust — írta — megöli a pártérdekéért folytatott kíméletlen harc, ahol a felvilágosodás legegységesebb kelléke, a szabad véleménynyilvánítás a törvényhozó mandátumának elvesztésével járhat, ahol a kormányzat csak azért követ el mindent a formák betartása körül, hogy a gyakorlati kivételhez Potemkin-falvakat építsen, ott a demokrácia és sokat hangoztatott áldásai csak egyesek részére jelentik az életet. Az olyan kijelentések pedig, melyek az állam polgárai egy tekintélyes részének önértékét érintik, egyáltalán nem alkalmasak az állampolgári megalégedés fokozására.“¹

Tarján különösen azt a csonkamagyarországi felfogást hibáztatta, mely a helyzet fel nem ismeréséből, a Csehszlovákia és Magyarország közötti közeledést a magyarság mai kisebbségi sérelmeinek figyelembe vétele nélkül igyekezett kezdeményezni. Tarján állásiglgalását magukévá tették a magyar pártok is és Jabloniczky János nemzetgyűlési képviselő november 2-án tette szóvá a képviselőházban ezt az egész kérdést. Reámutatott arra, hogy az egész akció két alapvető hibában szenved. Az egyik az, hogy az élet nem igazolja a felfogást, hogy egy gazdasági megegyezés okvetlenül kedvező politikai atmoszférát tud állandósítani, a másik hiba pedig abban nyilvánul, hogy mivel a válság a politikai hibának a következménye, logikai abszurdum lenne az okozattal az okot megszüntetni. Ezekért a kísérletekért Csehszlovákia magyar nemzetrésze nem lelkesedhetett, mert mint Jabloniczky ezen beszédében kifejtette:

„a kisebbségi kérdés megoldását egy remélhető lehetőség beálltától teszi lehetővé. Ha ugyanis a gazdasági megegyezés dacára nem következnek be a remélt kedvező atmoszféra, a kisebbségi kérdés megoldása végleg elmaradna. Ilyen lehetőségnek nem szabad kiténni a kisebbségi kérdést, mert ez nemzeti elvérést jelenthetne.“

Benes revízióellenes nyilatkozataival szemben² Tarján összefoglalta a csehszlovákiai magyarságnak a revízióra és a kisebbségi helyzetre vonatkozó felfogását és tiltakozott az ellen, hogy Benes a csehszlovákiai kisebbségi kérdést egy már megoldott adminisztrációs problémának nyilvánítsa és hogy egyáltalában az egész kérdéskomplexumról a magyarság nevében is beszéljen. Tarján tudomására adta Benesnek, hogy a magyarság is akarja a békét, ám azokban az előfeltételekben, melyektől Benes a bâte megszilárdítását várja, annak akadályait látja.

„Mi azt, — írta Tarján — amit Benes igazságnak, erkölcsnek hirdet — igazságtalanságnak és az erkölcs hiányának tekintjük.“

¹ „Masaryk elnök nyilatkozatai.“ — 1932 október 9.

² „Benes és a revízió.“ — 1933 január 22.

„Mi, a Csehszlovákiában élő sok százezer magyar nevében önértzetesen vágjuk Benes arcába, hogy nem hatalmaztuk őt fel soha, hogy helyettünk nyilatkozzék. Nem ismerhetjük el soha, hogy az ő megelégedettsége egyszermind a mi megelégedtségünk s annak a megállapítását, hogy mit akarunk, eddig is és ezentúl is a magunk számára fogjuk fenntartani.“

A revízió kérdésének a nemzetközi politikai életbe való előretörése természetesen nagyon nyugtalanítja a cseh és csehszlovák politikai életet és ismét hallatják nagyhangú beszédeiket Prágának azon szlovenszkói szolgálói, akik a magyar irredenta, a magyar revízió veszedelméből Csehszlovákiát állandóan mentik. Így Hrusovszky, Ivánka stb., akik mostani beszédeikben ismét az erős kéz magyarelles politikáját sürgetik, mintha Szlovenszkón és Ruszinszkón a magyarságot a leggyengédebb bánásmódban részesítenék. Ennek a hajszának első jelei máris mutatkoznak.

Dé r e r I v á n szociáldemokrata csehszlovák közoktatásügyi miniszter 1932 végén egy széles iskolareformra vonatkozó javaslattal lepte meg Szlovenszkói és Ruszinszkót. A javaslat célja nem annyira a történelmi területek tanügyi rendszerével való unifikáció, mint inkább a felekezeti iskolák megsemmisítésén keresztül Szlovenszkó nem cseh és a csehekbe beolvadni nem akaró nemzetei befolyásának, amelyet a népnevelésre eddig gyakoroltak és amely már amúgy is erősen meg volt szorítva, teljes kiküszöbölése. A reform szerint az egyház iskolafenntartási joga ugyan elismertetik, — az iskolát fenntarthatja, ha van anyagi ereje hozzá, — jellege azonban csak a magániskoláé lehet. A javaslat szerint — mint ezt a szlovenszkói katolikus iskolatanács tiltakozó határozata említi — egyházi iskolák nélkülözhetetlenségének kimondásához a felekezeti iskolát látogató legkevesebb 200 gyermek kimutatását követeli, míg az állami iskolák nélkülözhetetlenségének kimondásához megelégszik 30 gyermek szülőinek kérésével, ha azok nincsenek megelégedve az egyházi iskolával. A szlovenszkói katolikus iskolatanács, mely Csárszky kassai püspök elnöklete alatt január 15-én tanácskozott Zsolnán, felhívta a politikai pártokat, a törvényhozókat stb., hogy egységesen vegyék védelmükbe a felekezeti iskolákat. Az országos keresztényszocialista, a magyar nemzeti és a szepesi német pártok elnökségei elhatározták, hogy Dérer javaslata ellen Kassán tiltakozó közös gyűlést tartanak február 15-én, melyet azonban a hatóság csak később engedélyezett. Elhatározták azt is, hogy részt fognak venni minden olyan gyűlésen, amelyet más szlovenszkói autonómiai pártok e kérdésben tartani fognak, „mert meg vannak győződve arról, hogy a törvénytervezet merénylet nemcsak az egyházak függetlensége, hanem a szlovenszkói nemzetek létalapja ellen is^{lc}. — Nem hiszem azonban, hogy ebből az alkalmi együttműködésből szorosabb szövetség fog kifejlődni, mert a Dérer-javaslat sorsa már a cseh polgári pártok szemszögéből is bizonytalan és több mint valószínű, hogy „kulturharcra“, amelyet különösen Hlinka ma mennydörögve hirdet, nem fog reákerülni a sor. Egyébként kulturális kérdésekben az autonómiai tót pártok szintén ugyanolyan türelmetlen politikát folytatnak a magyar nemzetrészt ellen, mint a csehszlovák centralista pártok. Ezzel kapcsolatban nem kívánom

itt a magyarság kulturális sérelmeit részletezni, az iskolák számának apasztását, a magyar tanulósg mellözötttségét, a színházak tönkretételét, — csupán figyelmeztetek arra, hogy a Slovenska Liga magyarpusztító működésének pártfogói közé éppen úgy tartozik a Hlinkapárt, mint a Rázus-párt is. A Dérer-féle javaslat esetéből ezeknek a tót pártoknak a magyarsággal való vonatkozásban okulniok kellene és fel kellene hagyniok magyarellenos ofenzívájukkal.

A szlovenszkói és ruszinszkói magyarságot az elmúlt évnegyedben súlyos személyi veszteségek érték: december 31-én meghalt Péter Mihály református püspök, — harcos és a magyarsáért minden erejét feláldozó hajlíthatatlan lélek volt, aki egyháza és nemzete igazáért mindenkor síkraszállt. Január 19-én elragadta a halál Böbm Rudolf szenátort, az országos keresztényszocialista párt tagját, aki a párt megszervezésében az Összeomlás után nagy érdemeket szerzett és később is mint a szenátus tagja tevékenyen részt vett a magyar nemzet-rész léteért folytatott nagy küzdelemben. Ugyanaznap halt meg Blanár Béla dr. tartománygyűlési képviselő, Kassa volt polgármestere és a magyar nemzeti pártnak kiváló tagja, Kelet-Szlovenszko magyarságának egyik tekintélye és oszlopa.

A csehszlovákiai magyar pártok politikája súlyos viszonyok középett továbbra is kitart eszméi, célkitűzései és a magyar nemzethez való tartozás hagyományos érzésvilága mellett. Nem mérhető ez az ő munkájuk egy békés belső politikai világ mértékével, mert hiszen, mint a fenti adatok is mutatják, állandó készltségben és feszltségben kell élniök, hogy a nemzetrés elleni és egymást követő támadásokat elháríthassák. A magyar nemzet mostani korszakának igazi hősei ennek a politikának a vezetöi és mindazok, akik önzetlenül és tiszta nemzeti érzésből a vezetök által tartott zászló mellé álltak.¹

STEIER LAJOS

¹ Itt említjük meg, hogy folyóiratunknak kitünö cikkírónk tollából származó tanulmányai változatlanul magukra vonják a cseh és tót politika és publicisztika figyelmét. Legutóbbi (M. Sz. XVII. 32.1.) cikkére Ivánka Milán, a cseh nemzeti demokratapárt szlovenszkói exponense hosszabb parlamenti beszédben vetette szemére Rázusnak, a tót nemzeti párt vezetőjének, hogy Steier Lajos cikke «első betűjétől az utolsóig a Národnie Noviny és a Slovak, valamint Rázus beszédeiből vett idézetekre támaszkodik és ez idézetek sorról-sorra csakis a köztársaság meggyalázását, az államfordulat előtti tót nemzetiségi tényezök szidalmazását, a csehek nevetségessé tételét, a csehtót nemzetegység tagadását tartalmazzák. Mint látjuk — mondja Ivánka — egy Magyarországra irányító szlovenszkói export mégsem talált akadályra: a csehtót állam ellen irányuló néppárti és nemzetipárti piszkolódások és pletykák exportja. Ellenkezöleg, köztársaságunk szidalmazóinak minden szava Magyarországon szívesen látott árucikk, mert Nagy-Magyarország restaurálására vonatkozó haldokló remények újjáélesztését szolgáló injekciók.” Erre Rázus mint a Národnie Noviny febr. 10. száma közli, a nemzetgyűlésen Ivánkának következőképpen válaszolt: „Ami Steier cikkét illeti, nem tehetek róla, ha munkáimról Budapesten, Bécsben és például Krakóban, vagy másutt írnak és ezt teszik költöi munkáimról is. Ha Ivánka Milán úr expenznóták helyett könyveket írma, úgy odakint, a világban róla is beszélőnének valamit. Egyébként én magam írtam a csehtót nemzeti tanács fiókjának Pozsonyba, hogy informáljon engem Steier cikkéről és felhatalmaztam őt, hogy ha ebben a cikkben vonatkozások lennének valamilyen magyarofilizmusomra, vagy pedig valamilyen államellenes szeparatizmusra, úgy nevemben dezavualja ezt és foglaljon diene állást.” Steier Lajos közismert pontos idézőmódja mellett érthető, hogy Rázus úrnak nem volt mit „dezavualnia.”

A szerk.